

УДК 343.2

Робак В.А.

ЮРИДИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ЗАГИБЕЛЬ ЛЮДЕЙ” У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

У роботі аналізується визначення поняття “загибель людей”, яке використовується у кримінальному законодавстві. Також визначається доцільність використання у одній нормі понять “загибель людей” та “тяжкі наслідки”.

Ключові слова: загибель людини, загибель людей, загибель кількох осіб, тяжкі наслідки.

Поняття, аналізуванню якого присвячена ця робота, відноситься до оціночних. Повне уникнення таких понять у законодавстві, в тому числі і кримінальному, неможливе, але для правильного застосування будь-якого закону необхідне формування стандартів оцінки, що дозволить вірно тлумачити певні поняття та уникнути помилок при застосуванні норм, які в них містяться.

Слід зазначити, що окремим питанням, що відносяться до проблеми визначення зазначених понять вже приділялась увага в працях М.І. Бажанова, П.П. Андрушко, А.А. Стрижевської, О.О. Дудорова, М.І. Мельника, С.І. Селецького, Н.І. Панова, І.В. Хохлової, О.П. Шем’якова, А.В. Савченко, О.А. Чувакова, А.В. Загики, Ю. Мантуляка. Однак, необхідно зазначити, що існуючі дослідження мають фрагментарний характер, тобто в тій чи іншій частині торкаються питання, пов’язаного із конкретизацією поняття, дослідженню якого присвячена ця робота.

Аналіз статей Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України дозволяє зробити висновок, що коли законодавець встановлює кримінальну відповідальність за спричинення смерті одній особі, він використовує термінологічні звороти – “загибель потерпілого” (ч. 1 ст. 415 КК), “смерть потерпілого (потерпілої)” (ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 134, ч. 2 ст. 286, ч. 3 ст. 314, ч. 2 ст. 414 КК), “смерть особи” (ч. 3 ст. 135), “смерть хворого” (ч. 2 ст. 139 КК), “смерть неповнолітнього” (ч. 2 ст. 137 КК). Необхідно зазначити, що з точки зору правил філології під зазначеними вище поняттями необхідно розуміти спричинення смерті однієї людини. Серед вчених, які займаються дослідженням зазначених категорій, немає розбіжності стосовно тлумачення цих понять, а саме застосування норм, які передбачають настання зазначених наслідки, можливе при настанні смерті однієї людини.

В окремих статтях Особливої частини КК України законодавець використовує термінологічні звороти “загибель людей” або “загибель кількох осіб”, які є синонімічними (ч. 3 ст. 110, ч. 5 ст. 260, ч. 2 ст. 272, ч. 3 ст. 278, ч. 3 ст. 279, ч. 3 ст. 286, ч. 3 ст. 414 та ч. 3 ст. 415 КК). З точки зору правил філології під зазначеними вище поняттями необхідно розуміти спричинення смерті двом або більше особам, у зв’язку з тим, що ці поняття використовуються у множині. Але, в цьому випадку, серед вчених, які займаються дослідженнями зазначених категорій, немає єдності думок стосовно тлумачення зазначених понять.

На думку С.І. Селецького під зазначеними вище поняттями необхідно розуміти загибель хоча б однієї людини [1, с. 121].

М.І. Мельник вважає, що поняття “загибель людей”, охоплює випадки, коли вчинене діяння, внаслідок якого сталася смерть хоча б однієї особи [2, с. 188].

А.В. Савченко вважає, що зазначені поняття охоплюють смерть однієї або кількох осіб [3, с. 441].

На думку О.А. Чувакова застосування зазначених понять повинно мати місце у разі спричинення смерті однієї або більшої кількості осіб [4, с. 449].

На думку В.П. Тихого ознака “загибель людей” повинна мати місце у разі наявності смерті не менше двох осіб [5, с. 923].

На думку В.О. Навроцького, під загибеллю людей слід розуміти смерть двох або більше осіб [6, с. 641].

З наведеного вище можна зробити висновок, що тлумачення зазначених понять, окремими авторами, не співпадає з філологічним значенням.

На мою думку, в якісному кримінальному законі повинно збігатися філологічне та правове значення понять та термінів. Якісний закон повинен унеможливити різне тлумачення одних термінів.

На підставі зазначеного, на мою думку, та відповідно до правил філології, у зв'язку з тим, що поняття “загибель людей” та “загибель кількох осіб” використовуються у множині, вони повинні охоплювати випадки спричинення смерті двом або більше особам.

Розкриваючи питання, якому присвячене це дослідження необхідно також зупинитися на наступному.

В деяких випадках, у нормах Особливої частини КК України, поняття “загибель людей” або “загибель кількох осіб” зазначаються у сукупності з іншим поняттям – “тяжкі наслідки” (ч. 3 ст. 110, ч. 5 ст. 260, ч. 2 ст. 272, ч. 3 ст. 278, ч. 3 ст. 279, ч. 3 ст. 414 КК).

Необхідно зауважити, що на думку більшості авторів поняття “тяжкі наслідки” охоплюють випадки спричинення смерті хоча б однієї людині.

Так, на думку М. І. Бажанова під поняттям “тяжкі наслідки” слід розуміти спричинення лише фізичної шкоди, а саме смерть потерпілого, тяжка хвороба тощо [7, с. 59].

На думку П.П. Андрушко поняття “тяжкі наслідки” охоплюють спричинення фізичної шкоди, а саме смерть потерпілого, тривалий розлад його здоров'я чи стійку втрату ним працездатності не менш як на одну третину [5, с. 328].

О.О. Дудоров зазначає, що під тяжкими наслідками слід розуміти настання фізичної шкоди, а саме спричинення смерті, заподіяння тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження [8, с. 298].

А.А. Стрижевська зазначає, що тяжкими наслідками потрібно вважати заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень або смерті, доведення його до самогубства, спричинення матеріальних збитків, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, розвал діяльності підприємства, установи, організації, їх банкрутство, створення аварійної ситуації, що потягла людські жертви тощо [5, с. 1217].

А.В. Савченко зазначає що під іншими тяжкими наслідками необхідно розуміти загибель (смерть) однієї чи кількох осіб, тяжкі, середньої тяжкості тілесні ушкодження, а також велику матеріальну шкоду, інші тяжкі наслідки [3, с. 451].

Ю. Мантуляк, аналізуючи ст. 43 КК України, зазначає, що під іншими тяжкими наслідками необхідно розуміти тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей [9, с. 61].

На мою думку, під поняттям “тяжкі наслідки” необхідно розуміти спричинення як фізичної, так і матеріальної шкоди. До фізичної шкоди, я вважаю, необхідно віднести: смерть потерпілого, його самогубство, тяжку хворобу (наприклад СНІД, психічну хворобу тощо), заподіяння потерпілому важкого тілесного ушкодження, самогубство чи тяжка хвороба його близьких родичів, тощо.

На підставі вищевказаного, на мою думку, поняття “загибель людей” та “тяжкі наслідки” являються казуїстичними, у зв’язку з тим, що у разі розуміння під останнім поняттям загибелі хоча б однієї людини, цілком логічним є розуміння загибелі і декількох осіб.

Відповідно до зазначеного, з метою усунення у КК України казуїстичних понять та уникнення розбіжностей у тлумаченні цих понять, я вважаю за доцільне, у вказаних вище випадках спільного використання цих понять, відмовитися від використання такого поняття, як “загибель людей”.

Крім того, необхідно зауважити, що в окремих випадках, у нормах Особливої частини КК України, законодавець в якості кваліфікуючої ознаки передбачає загибель людини, а в якості особливо кваліфікуючої ознаки, загибель кількох осіб або настання інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 414 та ч. 3 ст. 414). Враховуючи вищевказане, на мою думку, є недоцільним використання цих понять у одній нормі, на підставі чого вважаю, що і в цьому випадку необхідно відмовитися від використання таких понять, як “загибель людини” та “загибель декількох осіб”, оскільки поняття “тяжкі наслідки” охоплюють ці поняття.

Список використаних джерел та література:

1. Селецький С. І. Кримінальне прав України. Особлива частина: навчальний посібник / Селецький С. І. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 504 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / [Александров Ю.В., Дудоров О.О., В.А. Клименко, М.І. Мельник та ін.]; під ред. М.І. Мельника, В.А. Клименко. – К.: Юридична думка, 2004. – 656 с.
3. Савченко А.В. Сучасне кримінальне право України: курс лекцій / Савченко А.В., Кузнецов В.В., Штанько О.Ф. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005. – 640 с.
4. Стрельцов Е.Л. Уголовное право Украины: учебник / Стрельцов Е.Л. – Х.: ООО “Одиссей”, 2006. – 720 с.
5. Андрушко П.П. Науково-практичний коментар до кримінального кодексу України (2-е вид., перероб. та доп.) / Андрушко П.П., Гончаренко В.Г., Фесенко Є.В. – К.: Дакор, 2008. – 1428.
6. Мельник М.І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2003. – 1056 с.
7. Бажанов М.І. Кримінальне право України. Особлива частина / Бажанов М.І., Сташис В.В., Тацій В.Я. – Київ – Харків: Юринком Інтер – Право, 2002 р. – 494 с.
8. Мельник М.І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-тє вид., перероб. та доповн. / М.І. Мельник, М. І. Хавронюка. – К.: Атіка, 2004. – 1056 с.
9. Мантуляк Ю. Окремі питання конкретизації поняття “інші тяжкі наслідки” та “особливо тяжкі наслідки” / Ю. Мантуляк // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 12. – С. 56 – 63.

Робак В.А. Определение понятия “гибель людей” в уголовном законодательстве Украины.

В работе анализируется определение понятия “гибель людей”, которое используется в уголовном законодательстве. Также определяется целесообразность использования в одной норме понятий “гибель людей” и “тяжкие последствия”.

Ключевые слова: гибель человека, гибель людей, гибель нескольких лиц, тяжкие последствия.

Robak V.A. Determination concepts “death of people” in the criminal statute of Ukraine.

Determination of concept “death of people”, which is used in a criminal statute, is in-process analysed. Expedience of the use in one norm of concepts “death of people” and “severe consequences” is also determined.

Key words: death of man, death of people, death of a few persons, severe consequences.

Надійшла до редакції